

ИЧКИЛИК ЖАНА АНАН ЗЫЯНДУУЛУГУ

ЖУСУЕВА Б.

Кыргыз эли өзүнүн тили, үрп-адаты, салт-санаасы, маданияты бар улуу Эл. Тарыхка кайрылсак көчмөн кыргыздар үйлөнүү үлпөтөрүндө, аш-тойлордо күлүк чаптырып, улак тарттырып келген меймандарга эт тартып кымыз сунушкан. Ал мезгилде спирт ичимдиктерин ичүү кыргыз эллине мүнөздүү болгон эмес. Тилекке каршы бүгүнкү күндө кыргыздардын алкоголизи катастрофалык масштабдарда болуп, бүткүл коомчулукту ойлондуруп, улуттун генефонду менен келечегин коптондурган маселеге айланды. Илгертеден эле алкогольду акыл-эстин уурусу деп аташкан. Спирт ичимдиктин масс кылуу касиети жөнүндө адамзат биздин доорго чейин 800 жыл мурда эле жер-жемиштин ширесинен жана жапайы жүзүмдөн алкогольдук ичимдиктерди даярдоого мүмкүндүк берүүчү карапа идиштер пайда болгондо эле билишкен. Таза спиртти арапттар VI кылымда ойлоп табышкан. Анны биринчи жолу 860-жылы арап Рагес даярдап чыгарган. Винодон спирт тартып чыгаруу масчылыкты кескин түрдө күчөтөт. Орто кылымда, батыш Европада күчтүү спиртти, винону ачытылган канттуу суюктуктарды тартуу жолу менен алышкан. Легенда боюнча бул операцияны италиялык монах-алхимик Валентинус биринчи болуп жасаган. Алынган продуктуну ичип көрүп, андан катуу мас болуп, ал химик “картанды жашарта, чарчаганды эс алдыра, капаланууну көңүлүн көтөрө турган кереметүү эликсирди таптым” деп жарыялаган. Ошондон тартып алкогольдук ичимдиктер арзан сырьелордон (картошка, кант өндүрүүнүн калдыктары жана башка) жана алкогольду өнөр жайлык өндүрүүнүн туруктуу өсүшүнүн эсебинен дүйнөнүн өлкөлөрүнө тез таркайт. Алкогол турмушта ушунчалык тез сиңип кеткендиктен иш жүзүндө бул темага кайрылбаган бир да сүрөтчү, жазуучу, акын болгон эмес. Адам ичип алганда анын эч кандай маселелери жоктой сезилет. Мындай абал көңүлгө жагат, өзүн-өзү баалону жогорулатат, бирок, тилекке каршы көпкө созулбайт. Көп учурда адамдар уйкузу качканда алкогольду пайдаланат.

Спирт ичимдиктерин пайдалангандардын ички органдары, биринчи ирэтте мээси жабыркайт. Психолоктордун айтуусу боюнча аракечтердин “инсаны” бузулат. Акылдуу, кайрымдуу, ак ниеттүү адам алкоголизм менен ооруп калгандан кийин, аңкоо, каардуу, орой болуп калат. Спирт ичимдигин ичкен адамдар “социалдык алкогольду колдонуучу” жана “аракеч” болуп бөлүнөт.

- Социалдык колдонуучу ушул шартта ичпейм деп айталбас үчүн спирт ичимдиктерин колдонот, бирок өзү көтөрө алгандан көп ичпейт.
- Аракеч боло турган адам көңүлүн көтөрүү үчүн маселелерден качыш үчүн спирттик ичимдиктерин колдонот.

Ичкиликте көп ичкен үй бүлөлөрдө дайыма маселелер болуп турат. Үй бүлөнүн бузулушу, тамак-аштын жетишсиздиги, жумушсуздук чыр чатактын көп болушу. Мына ушул көрүнүштөрдүн баардыгы өсүп келе жаткан жаштарга терс таасирлерин тийгизбейт деп айтыш өтө кыйын. Балдарды тарбиялоодо үй бүлөнүн ролу чоң. Атасы менен апасынын ортосундагы ынтымактык, бири-бирине болгон жылуу мамилелери балдары үчүн табылгыз бакыт. “Бир күндүк чыр чыккан үйдөн, кырк күндүк ырысы качат”- деген накыл сөз бар. Жошоо шартынын начардыгы, жумушсуздук, айрыкча ата-энелердин мындай жашоого пессимистик көз карашы, атасы күн сайын ичип келип, түтөтүп тамеки тартса, туура эмес сөздөр айтылса үй бүлөдөгү

балдарга терс таасирин тийгизбей койбойт. Арака көз каранды болгон атасы же апасынын абалын көргөн бала чоңоюп эс тартканда, ошол бала кезинен калыптанып калган чөйрөнүн таасиринен чыга албай калат. Изилдөөнүн жыйынтыгында малым болгондой, мектеп окуучуларынын арасында пиво, вино татып көргөндөрдүн көпчүлүгү достордун арасында, туулган күндө, дискотекада өздөрүн улуулардай болуп көрсөткүсү келгендер, өзүн батыр сезгиси келгендер жана компаниядан чыгып калуудан коркондор болуп эсептелсе, арак ичкен үй бүлөдөн болушат. Алкогол аялдардан өмүрүн 10%га, эркектердин 15%га кыскарта тургандыгы жөнүндө маалыматтар такталган. Эгерде үй бүлөдө энеси спирт ичимдигин ичкен болсо, эненен сүтү аркылуу баланын организми барган алкоголь анын нервинин бузулушуна, акыл эсинин өнүкпөй калышына, өзгөчө боордун, жүрөк, кан тамыр системасынын жана башка органдарынын оорушуна алып келет. Бекеринен эл оозунда “күйөөсүнүн ичкени-үйүнүн жарымы күйгөнү, аялдын ичкени- үйү бүт күйгөнү”- деп айтылбаса керек. Кыргыздардын ичкиликке берилиши биринчиден, коомдо болуп жаткан, социалдык, экономикалык, саясий, рухий чөйрөдөгү кризис менен тыгыз байланышта. Экинчиден алкоголь ичимдиктерин өндүрүү экономиканын пайдалуу тармактарынын бири болуп саналгандыгында. Ичкиликти кыскартуунун бирден-бир жолу жаш муундар арасында дени сак жашоо образын даңазалоо менен ден соолукту сактоонун маанисин күчөтүү жана жашы жетелек өспүрүмдөргө спирт ичимдиктерин сатууга тыюу салуу аракеттерин активдүү жүргүзүү болуп эсептелет. Эң оболу адамдын жашоосун бузуп ден соолугуна зыян келтирген ичкилик жөнүндө балдарга мүмкүн болушунча эртерээк, ачык, так, таасырдүү маалыматтарды берип туру зарыл. Бул үй бүлөдөгү ата-эне, мектептеги мугалим жана коомчулук тарабынан ишке ашырылышы керек.

Колдонулган адабияттар:

1. С.Байказиев. Ата мекендик Жана дүйнөлүк этика Бишкек-2007
2. Бекембай Апыш Тарбия назарияты Ош-1996
3. Башмакова Л.Н., Горкина В.А. Вич – инфекцияны алдын алуу Бишкек 2008